irannewspaper.ir

پنجشنبه ۱۴آبان ۱۴۰۵ • سال سی‌و دوم • شماره ۹۱۶۷
• اذان ظهر ۱۱/۴۸ • اذان مغرب ۱۷/۲۴ • نیمه شب شرعی ۲۳/۰۵ • اذان صبح فردا ۰۵/۰۵ • طلوع آفتاب فردا ۰۶/۳۱

«ایران» را در صفحه‌های مجازی دنبال کنید

ایران

• صاحب امتیاز: خبرگزاری جمهوری اسلامی
• مدیر مسئول: صادق حسین جابری انصاری
• سردبیر: هادی خسروشاهین

مؤسسه فرهنگی - مطبوعاتی ایران
• رئیس هیأت مدیره: صادق حسین جابری انصاری
• مدیرعامل: علی متقیان
• تلفن: ۸۸۷۶۱۷۲۰ • نمابر: ۸۸۷۶۱۲۵۴ • امور مشترکین: ۸۸۷۴۸۸۰۰
• نشانی: تهران، خیابان خرمشهر غربی، پلاک ۲۰۸ • کد پستی: ۱۵۳۳۷۴۴۵۱۱
• توزیع: نشر گستر امروز • چاپ: چاپخانه ایران و مؤسسه جام جم
• سازمان آگهی‌های روزنامه ایران: دارای گواهینامه ایزو ۹۰۰۱ از شرکت NISCERT
• پذیرش سازمان آگهی‌ها: ۱۸۷۷ • انتشارات مؤسسه فرهنگی - مطبوعاتی ایران: ۸۸۵۰۴۱۱۳

سخن روز

امام علی(ع):
با فرودست خود مهربان باش تا فرادستت با تو مهربان باشد .
میزان الحکمه، ح ۶۹۶۰

به مناسبت ۱۴آبان ماه روز فرهنگ عمومی

ضرورت بازنگری در فرهنگ عمومی کشور

یادداشت

علی دارابی
قائم مقام وزیر و معاون میراث فرهنگی وزارت میراث فرهنگی

۱۴آبان‌ماه در تقویم رسمی کشورمان به نام «روز فرهنگ عمومی» نامگذاری شده است. وقتی یک مناسبت در تقویم جای می‌گیرد، افزون بر بیان اهمیت آن مناسبت، آن موضوع نیاز به اقدامات عملی دارد تا در پرتو آن افکارعمومی بهتر و بیشتر با آن مسأله آشنا شوند. به‌طور کلی، تعریف دو مفهوم ضروری است: اول، چیستی فرهنگ است. فرهنگ مجموعه پیچیده‌ای است از دانش‌ها، باورها، هنرها، قوانین، اخلاقیات، عادات و هر چه که یک فرد به‌عنوان عضوی از جامعه خویش فرا می‌گیرد. فرهنگ به وسیله فرآیند جامعه‌پذیری به نسل بعدی منتقل می‌شود، در حالی که ژنتیک به وسیله وراثت به نسل بعد منتقل می‌شود.

در متون، آثار و تألیفات ایرانیان، فراوان از فرهنگ سخن رفته است. در گلستان و بوستان سعدی، دیوان حافظ، مثنوی مولانا و بویژه در شاهکار حماسی حکیم ابوالقاسم فردوسی، شاهنامه، در نزدیک به ۹۰ بیت درباره فرهنگ سخن گفته شده است. در زبان‌های اروپایی، فرهنگ را معادل لغت Culture (کالچر) می‌دانند که همین تعریف مصطلح از فرهنگ در زبان و ادبیات فارسی را بیان می‌کند. در کتب لغت نیز فرهنگ را به معنای ادب، تربیت، دانش، معرفت، مجموعه آداب و رسوم و آثار علمی و ادبی یک ملت تعریف کرده‌اند. آنتونی گیدنز، جامعه‌شناس برجسته انگلیسی، فرهنگ را «مجموعه شیوه‌های زندگی اعضای یک جامعه» می‌داند. مفهوم دوم درباره فرهنگ، «فرهنگ عمومی» است. فرهنگ عمومی عبارت است از مجموعه منسجم و نظام یافته از اهداف، ارزش‌ها، عقاید، باورها، رسوم و هنجارهای مردم متعلق به یک جامعه بزرگ، قوم یا ملت. ایران کشوری است با قدمت ۷ هزار سال تاریخ. در این سرزمین علاوه بر زبان فارسی، به ۵ زبان دیگر نیز سخن گفته می‌شود: کردی، بلوچی، عربی، ترکی و ارمنی. ۳۹ گویش و لهجه و بیش از ۱۷ گروه قومی در ایران وجود دارد. این تنوع و تکثر فرهنگی از ویژگی‌های بارز ایرانیان از دیرباز بوده است. ایران را سرزمین همزیستی مسالمت‌آمیز ادیان و مذاهب نامیده‌اند. وجود مسجد، کلیسا، کنیسه، صومعه، بقعه و آتشکده، از این همزیستی از دوران گذشته تاکنون حکایت می‌کند. به‌طور کلی، ساحت فرهنگ فراتر از ساحت سیاست، امنیت، اقتصاد و اجتماع عمل می‌کند. زبان آن مفاهمه و گفت‌وگو است. به مناسبت ۱۴آبان‌ماه، روز فرهنگ عمومی، جا دارد بیشتر درباره به رسمیت شناختن تنوع فرهنگی و اهمیت تضارب آرا سخن گفت. آنچه که در حوزه «فرهنگ عمومی» اهمیت دارد، آن است که ارزش‌ها و مفاهمه بنیادی جامعه را باید در قالب «رفتار اجتماعی مردم» دید. وضوح و فراوانی آن به‌گونه‌ای باشد که همه آن را نماد «فرهنگ عمومی» بدانند؛ مانند امروز ایران که «بستن کمربند در موقع رانندگی» یک فرهنگ و بی‌توجهی به آن ضدفرهنگ تلقی می‌شود. در این میان، «شورای فرهنگ عمومی» از شوراهای باسابقه کشور است که بیش از ۲۵ وزارتخانه، سازمان و نهاد در سطوح کشور، استان‌ها و شهرستان‌ها عهده‌دار رسالت این مسأله هستند.

آنچه که امروز بیش از گذشته ضروری می‌نماید، بازتعریف مأموریت‌ها، وظایف، رسالت‌های شورای فرهنگ عمومی، ترکیب اعضای آن و از همه مهم‌تر «تأثیرگذاری مصوبات شورا» در رفتار اجتماعی شهروندان است. در بیان فضایل اخلاقی ایرانیان می‌توان از مؤلفه‌هایی چون تکریم والدین، احترام به یکدیگر، خانواده‌محوری، میهمان‌نوازی، تعاون و یاری نسبت به یکدیگر، سبقت در امور خیر و نیکوکاری، ایثارگری، شجاعت، دشمن‌ستیزی و میهن‌پرستی را مورد تأکید قرار داد. در نقطه مقابل آن، برخی رذایل اخلاقی و رفتارهای نکوهیده در میان ایرانیان رایج است. مواردی همچون زیاد حرف زدن، کمتر مطالعه کردن، غیبت کردن نسبت به افراد، حسودرزی، قانون‌گریزی، پایبند نبودن به نظم و انضباط اجتماعی، کم‌کاری و اسراف زیاد که می‌توان مورد توجه قرار داد. شورای فرهنگ عمومی باید بتواند و قادر باشد در یک بازه زمانی، این فضایل اخلاقی را ترویج، گسترش، نهادینه، تحکیم و تثبیت کند تا در گذر زمان شاهد کمرنگ شدن کاستی‌های اخلاقی در جامعه‌مان باشیم. پرسش اصلی این است که سازوکاری که باید شورای فرهنگ عمومی برای تحقق این اهداف دنبال کند، چیست؟ پاسخ آن است که باید فرهنگ و اصلاح آن را از دوران مدرسه در نظام آموزش و پرورش و سپس دانشگاه‌ها پایه‌ریزی کرد. نهاد خانواده، جامعه، رسانه، احزاب سیاسی، نخبگان و گروه‌های مرجع هم نقش اساسی در اصلاح فرهنگ دارند. با قدردانی از زحمات و تلاش‌های همه دست‌اندرکاران عرصه فرهنگ، تعلیم و تربیت و آموزش عمومی جامعه، امید آن است که «شورای فرهنگ عمومی کشور» بتواند متناسب با شرایط زمانه و نیازهای نسل جوان و مقتضیات تغییرات و دگرگونی‌هایی که در عرصه مسائل فرهنگی، سیاسی و اجتماعی جامعه ایجاد شده است، الگویی کارآمد از جامعه سالم همراه با زیست مؤمنانه، با آداب و ادب ایرانی و در پرتو دین مبین اسلام را به صورت فراگیر ارائه کند.

فرهنگ عمومی؛ صیانت از هویت تا راهبری تحولات اجتماعی

یادداشت

قادر آشنا
دبیر شورای فرهنگ عمومی کشور

فرهنگ عمومی را نمی‌توان صرفاً مجموعه‌ای از آداب، رسوم و رفتارهای روزمره مردم دانست؛ بلکه این مفهوم، برآیند باورها، ارزش‌ها، هنجارها و الگوهای رفتاری جامعه و بازتابی از شیوه زیست و مناسبات اجتماعی آن است. فرهنگ عمومی بستری است که در آن هویت جمعی شکل می‌گیرد، روابط اجتماعی معنا می‌یابد و میزان اعتماد، مشارکت و مسئولیت‌پذیری شهروندان نمود پیدا می‌کند. از این منظر، فرهنگ عمومی یکی از ارکان بنیادین حفظ هویت ایرانی-اسلامی، تقویت انسجام ملی و دستیابی به پیشرفت پایدار کشور به شمار می‌رود.

مؤلفه‌های فرهنگ عمومی طیف گسترده‌ای از ارزش‌های دینی و اخلاقی، هویت ملی، خانواده، قانون‌مداری، مسئولیت‌پذیری اجتماعی، فرهنگ شهروندی، سبک زندگی، فرهنگ کار، مشارکت اجتماعی، زبان و ادبیات، هنر و میراث فرهنگی را دربرمی‌گیرد. این مؤلفه‌ها در تعامل با یکدیگر، هویت فرهنگی جامعه را شکل می‌دهند و در رفتارهای فردی و مناسبات اجتماعی بازتاب می‌یابند. بنابراین، تقویت فرهنگ عمومی به معنای تحکیم پیوندهای اجتماعی و تقویت بنیان‌های همبستگی ملی است.

امروزه فرهنگ عمومی در معرض تحولات گسترده‌ای قرار دارد. تغییر سبک زندگی، گسترش فناوری‌های ارتباطی و شبکه‌های اجتماعی، تحولات نسلی، دگرگونی الگوهای ارتباطی و تغییر نگرش‌ها و انتظارات اجتماعی، بخشی از واقعیت‌های فرهنگی جامعه معاصر است. همچنین فاصله میان برخی سیاست‌های فرهنگی و تجربه زیسته بخش‌هایی از جامعه، ضرورت بازنگری در رویکردها و شیوه‌های سیاست‌گذاری فرهنگی را دوچندان کرده است. مواجهه مؤثر با این تحولات، مستلزم شناخت دقیق واقعیت‌های اجتماعی، پرهیز از قضاوت‌های شتاب‌زده، تقویت گفت‌وگو و اقناع و فراهم کردن زمینه مشارکت فعال مردم است.

در این میان، صیانت از فرهنگ و هویت جامعه به معنای ایستایی یا مقاومت در برابر تحولات نیست؛ بلکه به معنای حفظ ریشه‌ها و سرمایه‌های هویتی و در عین حال، مواجهه آگاهانه و هوشمندانه با اقتضائات زمانه است. این مسئولیت، هم ابعاد معنوی فرهنگ از جمله باورها، ارزش‌ها، اخلاق و حافظه تاریخی و هم ابعاد مادی آن مانند معماری، هنر، صنایع دستی، آیین‌ها و میراث تاریخی را دربرمی‌گیرد. جامعه‌ای که از شناخت و پاسداری از ریشه‌های فرهنگی خود غافل شود، در مواجهه با تحولات شتابان، بخشی از سرمایه هویتی و ظرفیت همبستگی خود را از دست خواهد داد.

از سوی دیگر، آسیب‌شناسی فرهنگ عمومی باید فرآیندی مستمر، علمی و مبتنی بر شواهد باشد. رصد تحولات فرهنگی، شناسایی مسائل اولویت‌دار، بررسی ریشه‌ها و پیامدهای آسیب‌ها، تدوین شاخص‌های ارزیابی و سنجش اثربخشی سیاست‌ها، از الزامات راهبری فرهنگی در شرایط کنونی است. سیاست‌گذاری مؤثر زمانی تحقق می‌یابد که تصمیم‌ها بر پایه شناخت دقیق واقعیت‌های جامعه اتخاذ شوند و نتایج آنها در زندگی روزمره مردم قابل مشاهده و ارزیابی باشد.

در این چارچوب، شورای فرهنگ عمومی کشور مسئولیتی فراتر از تصویب سیاست‌ها و مصوبات فرهنگی برعهده دارد. شناخت و اولویت‌بندی مسائل فرهنگ عمومی، تعیین جهت‌گیری‌های کلان، ایجاد هماهنگی و تقسیم کار میان دستگاه‌ها و نهادهای مسئول و نظارت بر اجرای تصمیم‌ها، از الزامات ایفای نقش راهبردی شورا به شمار می‌رود. تحقق این مأموریت مستلزم عبور از مصوبه‌محوری و حرکت به سمت نتیجه‌گرایی فرهنگی است؛ به‌گونه‌ای که هر تصمیم با تعیین متولی مشخص، تأمین منابع، تدوین برنامه اجرایی و پیش‌بینی سازوکارهای نظارت و ارزیابی همراه باشد. همچنین پیوند میان سیاست‌گذاری ملی و اقتضائات فرهنگی استان‌ها و مناطق مختلف کشور، از شروط اساسی اثربخشی برنامه‌های فرهنگی است.

فرهنگ عمومی مسئولیت یک دستگاه یا نهاد خاص نیست. خانواده، مدرسه، دانشگاه، رسانه، نهادهای دینی، دستگاه‌های اجرایی، شهرداری‌ها و تشکل‌های مردمی، همگی در شکل‌گیری و ارتقای آن نقش دارند. در این میان، مردم صرفاً مخاطب سیاست‌های فرهنگی نیستند، بلکه کنشگران اصلی شکل‌دهنده فرهنگ عمومی‌اند. از این رو، هر گونه برنامه‌ریزی فرهنگی بدون توجه به ظرفیت‌های اجتماعی، شنیدن دیدگاه‌های مردم و فراهم کردن زمینه مشارکت آنان، در تحقق اهداف خود با محدودیت مواجه خواهد شد.

اطلاع‌رسانی

از آسیب‌های جسمی و خانوادگی تا خطر تداخل دارویی؛ پیشگیری با آگاهی و حمایت تخصصی

مصرف الکل؛ پیامدهایی که همیشه بلافاصله دیده نمی‌شوند

گزارش

نرگس علی‌محمدی

مصرف الکل ممکن است با تصمیمی شخصی و حتی بدون توجه جدی به پیامدهای آن آغاز شود، اما اثرات آن همیشه به همان لحظه محدود نمی‌ماند. گاهی عوارض مصرف در کوتاه‌مدت و در قالب اختلال در تعادل، کاهش تمرکز و افزایش احتمال حوادث بروز می‌کند و گاهی نیز به‌تدریج سلامت اندام‌های حیاتی، وضعیت روانی و روابط خانوادگی را تحت تأثیر قرار می‌دهد. مسئله‌ای که بیش از هر چیز به اطلاع‌رسانی دقیق، پیشگیری و فراهم کردن مسیرهای دسترسی به خدمات درمانی و حمایتی نیاز دارد. الکل از جمله موادی است که اثرآن به میزان مصرف، دفعات استفاده، شرایط جسمی فرد و هم‌زمانی با مصرف داروها یا مواد دیگر بستگی دارد. برخلاف تصوری که گاهی درباره بی‌خطر بودن مصرف محدود وجود دارد، شواهد علمی نشان می‌دهد هیچ سطحی از مصرف الکل را نمی‌توان کاملاً بدون خطر دانست؛ هرچند میزان و نوع خطر در افراد مختلف یکسان نیست.

آسیب‌هایی فراتر از کبد

وقتی صحبت از عوارض مصرف الکل به میان می‌آید، نخستین عضوی که به ذهن بسیاری از افراد می‌رسد کبد است؛ در حالی که دامنه اثرات آن بسیار گسترده‌تر است. مصرف الکل می‌تواند بر دستگاه عصبی، قلب و عروق، دستگاه گوارش و سیستم ایمنی تأثیر بگذارد. در مصرف طولانی‌مدت، احتمال ابتلا به بیماری کبد چرب مرتبط با الکل، التهاب کبد و در موارد پیشرفته سیروز افزایش پیدا می‌کند. همچنین مصرف الکل با افزایش خطر ابتلا به برخی سرطان‌ها، از جمله سرطان‌های دهان، حلق، حنجره، مری، کبد، روده بزرگ و پستان ارتباط دارد. در همین خصوص دکتر علی جعفریان، رئیس بخش کبد بیمارستان امام خمینی(ره) دانشگاه علوم پزشکی تهران و مشاور عالی و جانشین وزیر بهداشت، با بیان اینکه مصرف مشروبات الکلی یکی از علل بیماری‌های مزمن کبدی است، اظهار داشت: البته در کشور ما این موضوع چندان شایع نیست، اما نباید فراموش کرد که الکل در درازمدت موجب آسیب‌های ساختاری کبد می‌شود و می‌تواند به نارسایی مزمن کبد، سیروز و در نهایت نیاز به پیوند کبد منجر شود. وی افزود: در کنار بیماری‌های ناشی از الکل، کبد چرب غیرالکلی نیز از مشکلات شایع و مهم حوزه کبد است و در حال حاضر در کشور ما ممکن است یکی از علل اصلی نارسایی مزمن کبد و نیاز به پیوند باشد. دکتر جعفریان با تأکید بر اینکه الکل برای کبد مانند یک سم عمل می‌کند، تصریح کرد: مصرف الکل نه‌تنها بیماری‌های کبدی را تشدید می‌کند، بلکه می‌تواند زمینه‌ساز بروز عوارض دیگری مانند پانکراتیت نیز باشد و خوشبختانه از جمله بیماری‌های کاملاً قابل پیشگیری است؛ به‌ویژه برای افرادی که از قبل دچار بیماری‌های کبدی هستند. از سوی دیگر اختلال در خواب، مشکلات حافظه، کاهش تمرکز و تشدید برخی اختلالات روانی نیز از پیامدهایی هستند که ممکن است در ارتباط با مصرف الکل مشاهده شوند. نکته مهم آن است که نبود نشانه‌های آشکار بیماری به معنای نبود آسیب نیست. برخی عوارض به‌تدریج شکل می‌گیرند و ممکن است زمانی تشخیص داده شوند که آسیب قابل توجهی به سلامت فرد وارد شده باشد.

وقتی یک تصمیم، احتمال حادثه را افزایش می‌دهد

همه پیامدهای مصرف الکل به بیماری‌های بلندمدت مربوط نمی‌شود. بخشی از خطرات آن در همان ساعات نخست مصرف و از طریق کاهش توانایی تصمیم‌گیری و کنترل رفتار بروز می‌کند. الکل با تأثیر بر عملکرد مغز، می‌تواند سرعت واکنش، هماهنگی حرکتی، قدرت قضاوت و ارزیابی موقعیت‌های خطرناک را مختل کند. به همین دلیل، احتمال تصادفات رانندگی، سقوط، آسیب‌های شغلی، غرق‌شدگی و رفتارهای پرخطر افزایش می‌یابد. در موارد مصرف زیاد و کوتاه‌مدت، مسمومیت حاد با الکل نیز ممکن است رخ دهد؛ وضعیتی که می‌تواند با استفراغ، کاهش سطح هوشیاری، اختلال تنفس، تشنج و حتی مرگ همراه باشد. از این منظر، خطر مصرف الکل تنها متوجه فرد مصرف‌کننده نیست و می‌تواند ایمنی سرنشینان خودرو، اعضای خانواده و سایر افراد جامعه را نیز به خطر بیندازد.

تأثیر مصرف الکل بر خانواده

یکی از ابعاد کمتر دیده‌شده مصرف پرخطر الکل، تأثیر آن بر روابط خانوادگی است. تغییرات رفتاری، تحریک‌پذیری، اختلال در مسؤولیت‌پذیری، مشکلات اقتصادی و کاهش کیفیت ارتباط میان اعضای خانواده می‌توانند به‌تدریج فضای زندگی مشترک را تحت تأثیر قرار دهند. در خانواده‌هایی که یکی از اعضا با وابستگی به الکل مواجه است، ممکن است همسر و فرزندان نیز با فشار روانی، احساس ناامنی، نگرانی مستمر و مشکلات ارتباطی روبه‌رو شوند. البته نباید تمام مشکلات خانوادگی را به مصرف الکل نسبت داد یا فرد مصرف‌کننده را با برچسب‌های اخلاقی قضاوت کرد. وابستگی به الکل می‌تواند یک اختلال سلامت باشد و همانند سایر مشکلات مرتبط با مصرف مواد، به ارزیابی تخصصی، حمایت اجتماعی و درمان نیاز دارد.

تداخل دارویی؛ خطری که نباید نادیده گرفته شود

یکی دیگر از موضوعات مهم، هم‌زمانی مصرف الکل با داروهاست. برخی افراد ممکن است بدون اطلاع از پیامدهای این ترکیب، داروهای روزمره خود را همراه با الکل مصرف کنند. الکل می‌تواند با داروهای خواب‌آور، آرام‌بخش، ضداضطراب، مسکن‌های مخدر و برخی داروهای دیگر تداخل داشته باشد. این ترکیب در مواردی موجب خواب‌آلودگی شدید، اختلال هوشیاری و سرکوب تنفس می‌شود. همچنین مصرف هم‌زمان الکل با برخی داروهای مؤثر بر کبد می‌تواند خطر آسیب کبدی را افزایش دهد.

بنابراین، بررسی تداخل‌های احتمالی و مشورت با پزشک یا داروساز پیش از مصرف هرگونه ترکیب دارویی اهمیت دارد.

الکل غیراستاندارد؛ خطر مضاعف مسمومیت

در کنار پیامدهای عمومی مصرف الکل، استفاده از فرآورده‌های دست‌ساز، تقلبی یا با ترکیب شیمیایی نامشخص، خطر دیگری را نیز به‌همراه دارد، موضوعی که طی سال‌های اخیر به سرخط بسیاری از رسانه‌ها تبدیل شده و اخیرا در ساخت سریال کوری در شبکه نمایش خانگی به آن پرداخته شده است. وجود متانول در برخی مشروبات تقلبی یا آلوده می‌تواند به مسمومیت شدید منجر شود. متانول ماده‌ای سمی است که در بدن به ترکیبات آسیب‌رسان تبدیل می‌شود و می‌تواند باعث اختلال بینایی، نابینایی، آسیب مغزی، نارسایی اندام‌ها و مرگ شود. نکته خطرناک آن است که متانول را نمی‌توان با بو، مزه یا ظاهر محصول به‌طور قابل اعتماد تشخیص داد. همچنین نبود علائم فوری پس از مصرف، تضمینی برای ایمن بودن فرد نیست. درصورت احتمال مصرف محصول آلوده یا بروز علائمی مانند تاری دید، سردرد شدید، تهوع، استفراغ، درد شکم یا اختلال هوشیاری، مراجعه فوری به اورژانس ضروری است؛ نباید منتظر بروز علائم شدید ماند. در همین خصوص پیمان عرفان‌طلب، معاون آموزشی گروه سم‌شناسی بالینی و مسمومیت‌ها در بیمارستان لقمان حکیم تهران درباره مسمومیت ناشی از مصرف الکل‌های دست‌ساز نیز گفت: متأسفانه استفاده از این نوع الکل‌ها همچنان باعث بروز مسمومیت می‌شود. افرادی که با این مشکل مواجه می‌شوند، گاهی به دلیل ناآگاهی، با تأخیر به مراکز درمانی مراجعه می‌کنند و در نتیجه ممکن است با عوارض جدی مواجه شوند. معاون آموزشی گروه سم‌شناسی بالینی و مسمومیت‌ها در بیمارستان لقمان حکیم تهران ادامه داد: در برخی از این موارد، می‌توان با انجام دیالیز بیمار را نجات داد، اما تعدادی از بیماران نیز با مشکلات چشمی و حتی مرگ مواجه می‌شوند. سعید صفاتیان، کارشناس حوزه اعتیاد که چند سالی است در این حوزه فعالیت می‌کند نیز در این باره می‌گوید: به نظر من، عدد و آماری که منابع رسمی اعلام می‌کنند، چیز جدیدی نیست. از گذشته نیز تعداد مصرف‌کنندگان الکل از مواد مخدر بیشتر بوده، اما چون گزارش‌گیری در این زمینه دشوارتر است، این موضوع کمتر به‌صورت رسمی مطرح می‌شد.

از طرف دیگر، تا چند سال پیش مراکز درمانی ویژه مصرف‌کنندگان الکل وجود نداشت و بیمارستان‌ها نیز برای درمان این افراد اقدام نمی‌کردند؛ به همین دلیل آمار آن‌ها همیشه پنهان باقی می‌ماند. در دو تا سه سال اخیر، با راه‌اندازی مراکز درمان اعتیاد به الکل در کشور و افزایش مراجعه این افراد، آمارها شفاف‌تر شده است. بنابراین شاید تصور شود که میزان اعتیاد به الکل افزایش یافته، اما واقعیت این است که از ابتدا هم مصرف الکل در کشور بیشتر از مواد دیگر بوده است. این کارشناس توضیح می‌دهد که مشکل اصلی ما در ایران، این است که شروع مصرف الکل با مشروباتی با درصد الکل بالا صورت می‌گیرد. در بسیاری از کشورهای دیگر، طبق گزارش‌های سازمان جهانی بهداشت، آغاز مصرف معمولاً با نوشیدنی‌های کم‌درصد مانند آبجو با پنج درصد الکل یا شراب با حدود ۱۱ درصد است؛ اما در ایران، متأسفانه مصرف از همان ابتدا با مشروبات سنگین آغاز می‌شود، مانند آنچه در اصطلاح عامیانه به آن «عرق سگی» می‌گویند. این موضوع باعث می‌شود عوارض جسمی و روانی در افراد بسیار زودتر و شدیدتر بروز کند. بااین‌حال، صفاتیان درباره فعالیت مراکز درمانی ترک الکل می‌گوید: بیش از ۱۰ سال است که این مراکز در کشور ایجاد شده‌اند و در حال حاضر، این مراکز در مناطق مختلف کشور فعال هستند و محدود به یک یا دو شهر خاص نیستند.

پیشگیری؛ آگاهی به جای سرزنش

کارشناسان سلامت عمومی بر این نکته تأکید دارند که پیشگیری از مصرف پرخطر الکل صرفاً با هشدار دادن یا ایجاد ترس محقق نمی‌شود. آموزش درباره پیامدهای واقعی، افزایش سواد سلامت، شناسایی زودهنگام الگوهای پرخطر و فراهم کردن امکان مراجعه محرمانه و بدون انگ به مراکز درمانی، از جمله اقدام‌های ضروری در این زمینه است. فردی که متوجه افزایش دفعات مصرف، دشواری در کنترل آن یا تأثیر مصرف بر کار، روابط و زندگی روزمره خود شده است، می‌تواند از پزشک عمومی، روان‌پزشک یا متخصص درمان اعتیاد کمک بگیرد. درمان نیز الزاماً به یک روش محدود نیست و با توجه به وضعیت هر فرد ممکن است شامل مداخلات روان‌شناختی، درمان دارویی، مشاوره و حمایت خانواده باشد. در افرادی که وابستگی جسمی به الکل دارند، قطع ناگهانی مصرف بدون نظارت پزشکی ممکن است خطرناک باشد و به همین دلیل ارزیابی تخصصی اهمیت دارد.

سلامت، بدون قضاوت

مصرف الکل موضوعی چندبعدی است که نمی‌توان آن را صرفاً به انتخاب یا اراده فرد تقلیل داد. عوامل روان‌شناختی، اجتماعی، خانوادگی و شرایط محیطی نیز در شکل‌گیری و تداوم الگوهای مصرف نقش دارند. از همین رو، اطلاع‌رسانی درباره پیامدهای الکل زمانی اثربخش خواهد بود که در کنار بیان خطرات، راه‌های دریافت کمک نیز معرفی شود. هدف از پیشگیری، ترساندن یا قضاوت افراد نیست؛ بلکه فراهم کردن شرایطی است که افراد با آگاهی بیشتر تصمیم بگیرند و کسانی که با مشکل مصرف مواجه‌اند، بدون ترس از سرزنش بتوانند به خدمات تخصصی دسترسی پیدا کنند. سلامت عمومی زمانی بهتر محافظت می‌شود که آگاهی، پیشگیری و حمایت درمانی در کنار یکدیگر قرار گیرند.